

Ренькас Б. М.,

кандидат педагогічних наук, директор бібліотеки
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

НОВІТНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ПОСЛУГИ ЯК ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглянуто проблему інтеграції новітніх інформаційних послуг у систему роботи бібліотеки вищого навчального закладу. Розкрито окремі аспекти використання бібліотечного маркетингу. Представлено форми новітніх інформаційних послуг у бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка.

***Ключові слова:** Житомирський державний університет імені Івана Франка, бібліотека, інформаційні послуги, бібліотечний маркетинг.*

Постановка проблеми. Відповідно до потреб часу і користувачів, бібліотеки вищих навчальних закладів набувають нових рис та ознак. Поряд з традиційними формами і методами роботи з користувачами, у бібліотеках протягом останніх років широко почали використовуватися інформаційні послуги на основі нових, у тому числі і бібліотечних, технологій, пов'язаних з використанням систем автоматизації бібліотек, комп'ютерної техніки, можливостей Інтернету.

Наразі, коли інформаційні технології становлять суттєву конкуренцію друкованим виданням, виникає проблема взаємодії традиційної книги і засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Постають питання щодо використання тієї чи іншої форми реалізації інформації, розповсюдження її в освітньому полі вищої школи, впливу на навчально-виховний та науково-дослідний процеси, а також щодо статусу інформаційного ресурсу – друковане видання чи електронна версія [1, с.155–156].

Важливою проблемою управління бібліотекою є необхідність своєчасного реагування на нові інформаційні запити користувачів, поєднання шляхом інтеграції традиційних та новітніх інформаційних послуг, визначення долі кожної з них в обслуговуванні користувачів.

Важливим механізмом впливу на задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотеки вищого навчального закладу є їх аналіз методами, які пропонує маркетинг. Маркетинг розглядається як головний засіб впливу на користувача [3, с.18].

Метою статті є аналіз бібліотечного маркетингу як механізму впровадження новітніх інформаційних послуг у систему роботи бібліотеки вищого навчального закладу на прикладі бібліотеки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Інтеграція новітніх інформаційних послуг у систему роботи бібліотеки вищого навчального закладу є процесом, обумовленим зовнішніми чинниками впливу та внутрішніми умовами діяльності. На часі – пошук технологій, у тому числі і управлінських, які б сприяли інтенсифікації таких процесів.

На цій підставі актуальним є звернення до бібліотечного маркетингу як технології управління, зорієнтованої на максимальне задоволення потреб реальних й потенційних користувачів послугами та інтелектуальною продукцією бібліотеки [2].

Вся діяльність бібліотек спрямована на задоволення потреб користувачів. Серед потреб, які зумовлюють звернення користувача до бібліотеки, найголовнішими визначають інформаційні потреби. На їх задоволення спрямований весь комплекс інформаційних послуг, які поділяються на традиційні та новітні форми і методи обслуговування.

Серед функцій бібліотечного маркетингу виділяємо найважливіші для інтеграції новітніх інформаційних послуг: аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища; планування та організація діяльності.

Проведення аналізу зовнішнього середовища бібліотеки забезпечує надійною та достовірною інформацією про ринок новітніх інформаційних послуг, його зміни, дозволяє визначити стан готовності бібліотеки відповідно сучасним вимогам у задоволенні потреб користувачів. Методами стають опитування, спостереження, тестування нової послуги, експеримент тощо.

Аналіз внутрішнього середовища бібліотеки Житомирського державного університету імені Івана Франка дає підстави виокремити її сильні та слабкі сторони. До них відносимо:

- наявність різногалузевого фонду, який налічує понад 471 тис. одиниць зберігання, поповнення якого відбувається як книгами, так і періодичними виданнями. На часі – орієнтоване поповнення фонду за безпосередньої участі кафедр університету;

- зростання кількості періодичних видань до 147/34 продиктувало необхідність виділення залу періодичних видань, надання вільного доступу до фонду періодичних видань у читальному залі навчально-лабораторного корпусу № 4; створення електронної бази даних архіву періодичних видань як поточного року, так і за весь період зберігання, а це – з 1946 року. Наразі цю інформацію можна також отримати із сайту бібліотеки;
- нині у бібліотеці діє система автоматизації бібліотеки (САБ) «ІРБІС», у 2012 р. було придбано автоматизоване робоче місце (АРМ) «Web-ІРБІС», що надало системі завершеного вигляду і розширило можливості як бібліотекарів, так і користувачів. На часі – активна пропаганда у студентському та викладацькому середовищі можливостей використання даної системи у навчально-виховному та науково-дослідних процесах;
- створено електронний читальний зал у навчально-лабораторному корпусі № 4, у якому розміщено 19 одиниць комп'ютерної техніки з доступом до мережі Інтернет, а відтак, до зовнішніх інформаційних ресурсів. На часі – підбір рекомендованих інформаційних ресурсів, вивчення можливості їх передплати тощо;
- поряд з традиційними каталогами і картотеками у бібліотеці створено електронний каталог, який забезпечує одночасний багатоаспектний оперативний пошук та дає принципово нові можливості пошуку порівняно з традиційними бібліотечними каталогами. Електронний каталог бібліотеки містить близько 70000 записів, введено фонд бібліотеки з різних галузей знань, починаючи з 1996 року, по сьогодні. З кінця 2012 року вхід в електронний каталог бібліотеки можливий з комп'ютерів поза межами локальної мережі завдяки встановленню АРМ «Web-ІРБІС». Нагальною стає потреба введення в електронний каталог всього фонду бібліотеки;
- поряд з формуванням електронного каталогу бібліотека створює електронні бази даних за певною тематикою, їх структура різноманітна і відповідає різним інформаційним потребам наших користувачів. Це бази даних дисертацій, нових надходжень, аналітичних статей, періодичних видань, букіністичних видань та ін. Всі вони представлені на сторінці бібліотеки на сайті університету. На часі – розміщення повнотекстових баз даних літературних джерел з різних галузей знань;
- відбувається якісне опрацювання фонду, створення вторинної інформації, до неї відноситься значна кількість різного роду інформаційних списків літературних джерел за різною тематикою

та галузями знань, бібліографічні та інші покажчики. Всього їх понад 70 назв. Всі вони представлені на сторінці бібліотеки на сайті університету. Потребує удосконалення систематизація цих ресурсів, їх презентація у середовищі користувачів;

- створена сторінка бібліотеки на сайті університету, яка презентує близько 30 віртуальних колекцій книг з фонду, різноманітні презентації книг, звіти про виставки до знаменних і пам'ятних дат, а також висвітлено бібліотечні плани, звіти, події тощо. Сторінка максимально відображає діяльність бібліотеки і дозволяє користувачам долучитися до використання і замовлення такого роду інформаційних послуг згідно з планом культурно-просвітницьких заходів;
- впроваджено послугу із замовлення літератури через онлайн-замовлення;
- здійснено віртуалізацію надання послуги з визначення УДК;
- віртуальна довідкова служба бібліотеки розкриває інформаційні можливості бібліотеки шляхом підбору літератури на замовлену тему;
- створена і діє системи культурно-просвітницької роботи, яка є традиційною формою роботи для бібліотеки, новим у діяльності бібліотеки є її представлення на сайті у вигляді плану і звітів щодо виконання. Відтак, актуальним стає більш активне використання такої інформаційної послуги у межах виховного процесу університету;
- бібліотека надає організований доступ до зовнішнього інформаційного ресурсу, яким є Український національний лінгвістичний корпус (УНЛК). Здійснюється збір інформації про зовнішні інформаційні ресурси, яких потребують кафедри задля використання у навчально-виховному, науково-дослідних процесах університету;
- бібліотека бере участь у заходах Експериментально-тематичного центру навчальної та науково-дослідницької діяльності, який діє на базі бібліотеки. До складу Центру входить 5 співробітників бібліотеки, що значно активізує їх професійне зростання. Всього таких заходів було проведено з жовтня 2012 року – 6. Вимогою і потребою часу стає участь і проведення на базі бібліотеки методичних семінарів, бібліотечних студій, круглих столів для вузівських бібліотек міського і регіонального рівнів, у тому числі і віртуального характеру;
- бібліотека власними силами здійснює методичну підтримку функціонування системи САБ «ІРБІС». З метою удосконалення та уніфікації бібліографічного опису розроблено та видано у

видавництві «ОЛДІ-плюс» методичні рекомендації для роботи в АРМ «Каталогізатор», отримані схвальні відгуки та апробація їх, яка відбувалася у ході проведення практичних занять для студентів коледжу культури і мистецтв ім. Івана Огієнка;

- бібліотека здійснює активну пропаганду інформаційних послуг в університетському та міському середовищі шляхом проведення різноманітних заходів: бібліотечних занять, практичних занять з основ наукових досліджень, відвідувань кафедр, проведення екскурсій, організації художніх виставок, тематичних вечорів у гуртожитках університету, Днів кафедр, дипломника, фахівця, участі у методичному ярмарку, семінарах з УНЛК, оглядах літератури для студентів на замовлення викладачів, Буккросінг для студентів, які проживають у гуртожитках, щорічне проведення Свята книги, висвітлення діяльності на сторінках газети «Універсум», проведення конференції, бібліотечного семінару тощо.

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що наразі бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка розглядається як університетський інформаційний ресурс, який формується внаслідок інтеграції традиційних та новітніх послуг, має значні перспективи розвитку.

Разом з тим, оскільки інформаційні технології розділили бібліотеку на дві системи: одна друкована, інша – електронна, то основним та першочерговим завданням стає:

1) реагування на нові інформаційні потреби читацького контингенту університету:

- створення внутрішньої бази даних вторинної інформації з орієнтацією на фонд бібліотеки університету на замовлення кафедр, викладачів;
- пошук зовнішніх інформаційних ресурсів з різних галузей знань шляхом участі у проєктах кафедр, інститутів та факультетів, налагодження міжбібліотечних зв'язків з міжнародними і регіональними партнерами університету тощо;

2) активна зміна методів і форм інформаційно-бібліотечного обслуговування та діяльності бібліотеки:

- створення програми бібліотечних маркетингових заходів;

3) налагодження системи інформаційних зв'язків між бібліотекою – студентами – викладачами – кафедрами – інститутами (факультетами):

- створення системи оповіщення про новітні інформаційні послуги.

Список використаних джерел

1. Білоус В. С. Гармонізація традиційних та новітніх інформаційних ресурсів – перспектива розвитку бібліотеки вищого навчального закладу / В. С. Білоус // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. – 2012. – Вип. 3 : Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи. – С. 155–156.

2. Маркетингове планування роботи бібліотеки навчального закладу [Електронний ресурс] : матеріали до проведення школи майстерності бібліотечного працівника. Заняття № 3 / уклад. Т. М. Панченко, В. М. Короткевич. – Славутич, 2007. – Режим доступу : www.sasl.atua/Marketplaninglib.doc/. – Назва з екрана. – Перевірено: 12.11.2015.

3. Хіміч Я. О. Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек : посіб. для бібліотекарів за програм. підвищ. кваліфікації / Я. О. Хіміч ; Укр. бібл. асоц., НАКККіМ, Центр безперерв. інформ.-бібл. освіти, Голов. тренінг. центр для бібліотекарів. – К. : Самміт-книга, 2012. –24 с.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2015.

Ренькас Б. М.

Библиотека

Житомирского государственного университета имени Ивана Франко

Новейшие информационные услуги как перспектива развития библиотеки высшего учебного заведения

В статье рассмотрена проблема интеграции новейших информационных услуг в систему работы библиотеки высшего учебного заведения. Раскрыты отдельные аспекты использования библиотечного маркетинга. Представлены формы новейших информационных услуг в библиотеке Житомирского государственного университета имени Ивана Франко.

***Ключевые слова:** Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, библиотека, информационные услуги, библиотечный маркетинг.*

Renkas B.

Library,

Zhytomyr Ivan Franko State University

Newest information services as perspective of development of library of higher educational establishment

In the article the problem of integration of the newest information services in the system of work of library of higher educational establishment is considered. The separate aspects of the use of library marketing are exposed. The forms of the newest information services in the library of Ivan Franko State University of Zhytomyr are presented.

Keywords: *Ivan Franko State University of Zhytomyr, library, information services, library marketing.*